

TELEGRAFUL ROMÂN.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL

Pentru Sibiu pe an 14 C., 6 luni 7 C., 3 luni 3 C. 50 fl.
Pentru monarhie pe an 16 C., 6 luni 8 C., 3 luni 4 C.
Pentru străinătate pe an 24 C., 6 luni 12 C., 3 luni 6 C.

Abonamentele și inserțiunile

să se adreseze Administrației tipografiei arhid., Sibiu, str. Măcelarilor 45.

Correspondențele

să se adreseze Redacției „Telegrafului Român”, str. Măcelarilor Nr. 45.
Serisori nefrancate se refuză. Articoli nepublicați nu se înapoiază.

INSERTIUNILE:

Pentru odată 14 fl., — de douăori 24 fl., — de trei ori 30 fl.
rândul cu litere garmond.

Turneul teatral.

Sibiu, 24 Octombrie n.

(x) Intimpinăm cu dragoste și bucurie în orașul nostru pe ilustrii reprezentanți ai artei dramatice românești.

Au sosit la noi, ca să ne facă părtași, pe câteva seri, la gustarea unor produse literare rostite în graiul nostru matern, frumos și corect vorbit, — și în același timp să ne înfățișeze culmea, la care a știut să se înalțe drama cultivată în teatrele regatului român.

Sunt patruzeci de ani trecuți, de când trupele de teatru, sub conducerea nemuritorului Millo, Pascaly, Iorescu, Alexandrescu și alții, venite din România, au cutreerat neturburate orașele și orașelele din Ungaria, Ardeal, Bănat, până la marginea celei mai depărtate ale pământului locuit de neam românesc. Și în tot locul au stârnit cu repertoriul lui Alecsandri, — pe atunci foarte însemnat, — valuri mari de însuflețire națională, a cărei amintire dăinuiește și astăzi în multe inimi.

Mai târziu apoi actorii de dincolo de munți au fost cu desăvârșire opriți, sub diferite pretexte, să mai organizeze în Ungaria reprezentații în limba noastră maternă.

Și totuși, teatrul românesc nu s'a stâns nici așa. Hărnicia noastră, a celor din Ardeal, Bănat și Ungaria, ni-a dat și în ultimele decenii ocazii, mai dese și mai rare, de-a asista la jucarea de piese teatrale; ba, în vre-o patru orașe, cu toate condițiile nefavorabile în care trăim, ni s'au dat chiar și câteva reprezentații de opere clasice, reușite din orice punct de vedere. Hărnicia și vrednicia sunt, în mare măsură, ale reuniunilor muzicale române, ale „Societății pentru fond de teatru”, — o societate atât de desconsiderată pe vremuri, — precum și ale artiștilor Zaharie Bărsanu și Olimpia Bărsanu,

ei în timpul mai nou ale bursierilor Societății teatrale.

Acești neobosiți apostoli ai artei, biruind piedecile de multe soiuri, au izbutit să pună la cale în fiecare an câteva zeci de reprezentații mai în toate ținuturile românești ale țării.

Și dacă nu s'a putut stânge teatrul la noi, e că n'am avut în vedere interese comerciale. E că n'am căutat în modeste localuri de teatru numai plăceri trecătoare de spectacole; — ci am căutat mijlocul de a ne afirma așa cum suntem: un popor tinăr, — cu însușirile sale deosebite, cu portul, cântecele, eroii și obiceiurile sale, pentru noi frumoase și atrăgătoare, ear pentru străini cel puțin interesante.

Dl Victor Antonescu a primit, în sfârșit, dela ministrul de interne ungar concesiunea pentru un turneu în Ardeal și Ungaria cu o trupă adusă din România.

Centrele, prin câte am trecut artiștii dramaticei români, au îmbrăcat pretutindeni haine strălucitoare de veselie.

La Bălgrad, Blaj, Sebeș, Orăștie, Făgăraș au străbătut pe drumuri sămănate cu flori și verdeață.

Domnul Ion Brezeanu, doamna Maria Ciucurescu, elemente de mână întâi ale artei din capitală, împreună cu celelalte distinse puteri, sunt în orașele noastre zilnic sărbătorite și înconjurate de omagiile unui public recunoscător și înțelegător.

Turneul teatral bucureștean a dovedit prin urmare și până acum că nu face alt ceva, decât împlinește și pe plaiurile noastre o misiune curat culturală și artistică, întocmai ca și înaintașii săi neuitați de odinioară.

La piesele reprezentate participă nu numai români, ci și numeroși străini, (la Blaj, bună oară, au asistat toți actorii de seamă ai trupeii maghiare), cari asemenea admiră, aplaudază și laudă forțele teatrului național din regatul vecin.

Faptul acesta va contribui, credem, și mai mult la aceea, ca în anii viitori să putem saluta în mijlocul nostru earăși pe vrednicii actori de astăzi împreună cu ceilalți mari colegi ai lor dela teatrele României libere.

Arta, intrupată la un nivel european, va face în cele din urmă să amuțească dese manifestări pornite dintr'un șovinism exaltat al unor cercuri, care până acum n'au prea voit să ne înțeleagă rostul și mărirea în lumea d'acum.

Limba maghiară în școalele noastre

de Dr. Ioan Lupăș.

II.

În ce privește școalele noastre românești ardeleni, din cursul epocii calvine (sec. XVII.) ni s'au păstrat frumoase mărturii despre stăruințele principilor ardeleni de a introduce limba română în ele. Așa d. e. în regulile date de principesa Susana Lorántffy pentru școala românească din Făgăraș, la 3 Aprilie 1657, se cere, ca profesorul să fie om, care știe foarte bine scrie și vorbe românește, om învățat și cu adevărată știință („ez oláh mester legyen igen jó oláhul mind irni, mind szólan tudó, igaz tudományú, tudos ember”).

Acest profesor să învețe mai întâi pe elevii săi, atât pe cei mari cât și pe cei mici, alfabetul românesc după scrierea cea bună și adevărată românească, mai ales să-i obișnuiască cu cetirea noului testament, a Psaltirii și a Catehismului tipărite românește în Alba-Iulia. Și peste aceasta să-i învețe cântarea românească, așa cum se cântă în bisericile din Caransebeș și Lugoj, însă cu adaosul, că acestea trebuie să și le scrie cu litere românești. („Tanitson legelsöbben mind nagyot, kiesint az oláh abecére, azok a betűk szerint, a jó igazán való oláh

írásnak, kiváltkép pedig az Fejérvárott nyomtatott Ujtestamentumnak, psalteriumnak és catechesisnek olvasására... Ennek felette az oláhul való ének'ésekre, a szerint a mint a karánsebesi és lugosi ecclesiákban, hoc addito, hogy oláh betűkkel kell leírni azokat”). Și să nu trimită pe nici unul ca dascăl în vre-un sat românesc, până când nu cunoaște exact cetirea și scrierea românească, până când nu știe bine cânta și nu învață catehismul, din care să și facă examen în regulă. („Mestert oláh falukba addig ki ne adjon, valamig az oláhul való olvasást, irást prompte nem tudja, mig jól énekelni nem tud, az catechesist meg nem tanulja, melynek rendszerint próbáját, jelét mutattassa meg is véle”, cf. „Magyar prot. egyháztört. adattár”, Bpest 1910 pag. 113—114).

La sfârșitul secolului al XVIII-lea găsim începutul încercărilor de a introduce în școalele românești și limba maghiară. Petițiile, înaintate de episcopii românilor ardeleni Gherasim Adamovici și Ioan Bob la 1791 și 1792, dieta ardeleană le-a dat spre studiere comisiei bisericești, îndrumându-o să facă un plan pentru educația românilor și să caute mijloacele potrivite pentru răspândirea limbii maghiare între ei („a magyar nyelvnek közöttük való elterjesztéséről igyekezzen valami jó módnak elintézését dolgozni”) (cf. Dr. I. Lupăș: Misiunea episcopilor G. Adamovici și I. Bob la curtea din Viena, 1702. Sibiu, 1912, pag. 30, nota 1.)

Comisia însă n'a mai făcut nici un plan. Prin îndrumarea, ce i s'a dat, deși a rămas platonice, se indica însă începutul unei direcții, care avea să fie urmărită cu mici întreruperi, dar cu mari eforturi, până în zilele noastre.

În 14 Iunie 1813 episcopul Vasile Moga dă ordin protopopilor, ca „în vacantele parohii să nu candideze dieci despre partea preoției, fără numai dacă știu și limba nem-

FOIȘOARĂ.

Un memoriu.

Primim următoarele:

Domnule Redactor! În urma morții năpraznice a aviatorului Aurel Vlaicu, cred a face un bun serviciu publicului românesc scoțând la iveală un act de mare valoare. Este vorba de memoriul înaintat prin arhimandritul mitrofor, Dionisie R. Simionescu din Sinaia, de un admirator al lui Vlaicu, către Regele Carol al României, în toamna anului 1909, pentru a-i înlesni realizarea planului lui mareș, de a-și construi aeroplanul.

Memoriul cuprinde următoarele:

I.

„Inginerul Aurel Vlaicu, născut la 1882 în comuna Bințiți, lângă Orăștie, Transilvania, din părinți țărani:

Și-a făcut studiile gimnaziale în Ungaria, și-a luat pe urmă diploma de inginer-mechanic la politehnicul din München. În anul 1907—1909 a fost aplicat ca inginer constructor în fabrica de automobile Opel-Rüsselsheim, în Germania.

II.

Cu invenția aeroplanului se ocupă de mulți ani. Acum i-a reușit să construiască un

model-lungimea 1.30 m., lățimea 1.10 m., monoplan. Are însă două elice propulsoare. Întreaga construcția diferă de a tuturor aeroplanelor de până acum. Modul cum sunt fixate aripile, helicele, cârma, cum și ingeniositatea, cu care face mișcarea cârmei oferă construcției aeroplanului Vlaicu avantagii aproape enorme, față de celelalte construcțiuni cunoscute azi: va fi cu 150 kg mai ușor decât aeroplanul lui Bleriot, cel mai ușor azi; va fi mai elastic și mai rezistent; dar, ce e forța acestei nouă invențiuni, este stabilitatea și echilibrul absolut perfect al aeroplanului.

III.

Probe ale bonității aeroplanului sunt:

1. Modelul descris e provăzut, în lipsa unui alt motor, cu fire de gumă, cari prin răsucire produc forța motrice, pentru învârtirea helicelelor, și cu 1200 învârtiri, produse de această gumă, modelul zboară circa 25—34 metri. Urcă, face giruri în orice parte, după cum e așezată cârma. Pe vânt sau în aer liniștit, cu sau contra vântului, mai mult ca 600 probe au dovedit, că modelul funcționează perfect, supunându-se voinței conducătorului.

2. Perfecțiunea deplină zace însă în stabilitatea aeroplanului, care dela orice înălțime, pe vânt și în aer liniștit, nu-și pierde echilibrul, și cade absolut liniștit pe

rotile, întocmai ca o pasere, care și-a curmat zborul.

3. Pentru a se convinge de exactitatea construcției și de eficacitatea zborului cu anumite greutate, dânsul a construit un aeroplan de 12 m. patrați la suprafață și tot în lipsa unui motor, l-a mănănat când cu cai, când cu oameni și a obținut rezultatele cele mai bune, purtând cu sine în zbor și a doua persoană, greutatea circa 140 kg. și sburând la distanțe de 3—400 m, la înălțime de 7—8 m, cu un cuvânt atât cât servia puterea motrice înlocuită prin oameni sau cai. Greutatea acestui aeroplan e de 26 kg.

IV.

La toate probele a asistat lume multă, iar la probele făcute cu modelul a asistat cuprins de admirațiune întreg corpul profesoral dela școalele din Brașov. Toți admit cu siguranță, că dl Vlaicu a rezolvit problema aviației într'un mod strălucit. Dânsul susține, și experiențele dovedesc, că înțelegerea minimală a zborului va fi de 100 km pe oră, iar normalul aproape de 200 km.

V.

Construcțiunea simplă a aparatului, ușurătatea lui și mai ales puținel momente de havarie, fac dintr'însul cel mai prețios aparat al apropiatului viitor, cu atât mai valoros, cu cât construcțiunea aparatului în-

treg abia se urcă la 1000 lei, plus costul motorului, care variază după bonitate.

VI.

Fiind tinărul lipsit de mijloace, nu reclamă altceva, decât să-și poată realiza fructul geniului său prin acvirea mijloacelor pentru construirea aparatului și pentru procurarea motorului necesar. Aci e de cea mai mare importanță împrejurarea, că toată construcția aparatului o face însuși inventatorul, care dispune de o abilitate uimitoare. Ca o mică probă serviască faptul, că automobilul firmei Opel, care anul acesta a câștigat primul premiu la „Prinz Heinrich Fahrt”, e construcția dânsului.

VII.

Inventatorul, supus ungar, a fost chemat cu invențiunea sa la Budapesta în ministerul de război; dar ca român, dânsul ține să facă fală neamului și să pună invențiunea sa în serviciul neamului românesc, înălțând gloria străbună în fața celor cari umblă după lauri ieftini.

VIII.

Inventatorul dorește să prezinte modelul cel mic, cu care a făcut preste 600 experiențe și un model dublu de mare spre apreciere și cea mai severă critică, iar pentru înălțurarea oricărei nedumeriri se angajează a construi în 4—5 zile la vederea

țască și alte limbi, ca făcându-se preot să poată fi și notarășul satului" (Dr. Il. Pușcariu: Documente pentru limbă și istorie I. pag. 181).

Iar în 13 Octomvrie 1829 acelaș episcop comunică preoților, că „înălțatul crăesc guvernium... s'au milostivit a porunci, că de aici înainte să nu se mai trimită sau înălțatului crăesc guvernium sau înălțatului împărat, jalbe și relații în limba românească, căci această limbă românească nu este știută la cele două înalte locuri, ci jalbele și relațiile să se lucreze în oarecare limbă, acelor două înalte locuri cunoscută. Ear pentru lesnirea ăstui lucru în toate școalele românești, dar mai vârtos în școala candidaților de preoție cea din Sibiu, să se învețe limba cea ungurească" (Dr. Il. Pușcariu: Documente pentru limbă și istorie, I. pag. 194).

Dar precum tendințele de germanizare ale lui Iosif al II. au produs reacțiunea maghiară dela 1791—2, tot astfel din acțiunea începută în favorul limbii maghiare a rezultat în mod natural și o reacțiune, care s'a manifestat în tendința fiecărui popor din patrie de a-și apăra și cultiva limba maternă. De aceea la 1842 când dieta ardeleană din Cluj proiectase o lege, prin care contempla, ca în timp de 10 ani limba maghiară să devină singură stăpânitoare în toate școalele Ardealului, au protestat contra acestei încercări atât Sașii, cât și Românii. Consistorul din Blaj spunea în protestul său, că în școalele din Blaj limba română nu va putea fi înlocuită prin alta, nici în 10 sute de ani, necum în 10 ani, dar nici odată nu se vor putea supune unei legi, din care ar rezulta periclitarea moravurilor și a religiosității, ruina și peirea naționalității.

Iar Consistorul din Sibiu prin răspunsul său din 18 Martie 1843 își exprima convingerea, că prin astfel de legi Românii nu vor putea deveni niciodată „cetățeni mai folositori patriei comune, ci mai curând vor fi prefăcuți într-o turmă de vite" („non in utiliores patriae cives, sed potius in pecorum gregem converteret"). Și exprima totodată speranța, că încercarea aceasta, ca orice lucru violent și nefiresc, nu va putea duce la scopul intenționat de alcătuitorii ei și nu va putea dura mult („potissimum, quod historia teste praecipitatae rerum conversiones, in obiecto praesertim tam delicato, nunquam ad intentum scopum perducere soleant, et omne violentum non diu duret" cf. „Luceafărul", 1907 pag. 61—62).

Speranța aceasta exprimată de Consistorul din Sibiu în curând s'a

tuturora un aparat mare, care să fie probat cu cai, oameni sau automobil, ori eventual cu un motor și are ferma convingere, că va mulțumi cele mai exagerate așteptări.

IX.

Inventatorul e convins, că ar găsi finanțare ori și unde s'ar adresa, ba are chiar oferte serioase, dar nu voiește să facă renume și să îmbogățească pe alții, cari nu sunt vrednici de un product de geniu de seama celui de față.

X.

Astăzi când aviațiunea nu mai e o utopie, ci la ordinea zilei, ar fi o rușine pentru un neam, ca fiii lui geniali să nu aște sprijin binemeritat la conaționalii lor.

Brașov, Octomvrie 1909^a.

Ceva mai în urmă A. Vlaicu a fost avizat la Arsenalul armatei române în București.

Vorbe înțelepte.

Slujba ce se face la cei mari, se încheie puește cu marea, într-o care, cât se mai întinde omul, atâtă mai mult intră în primejdie.

împlinit. Căci după sdruncinările anilor 1848—9 și după încheierea tranșăiunii dela 1867 au ajuns la cârma țării bărbați înțelepți și cum-pătați ca baronul Iosif Eötvös, Francisc Deák și alți tovarăși ai lor de luptă și de principii. Eötvös spune în cartea sa despre „chestiunea naționalităților", că „numai așa se vor putea asigura interesele națiunii politice și istorice, dacă se vor împlini toate aspirațiile de limbă ale naționalităților" (pag. 51). Iar Deák accentua în discursul său parlamentar din 7 Martie 1867, cu multă dreptate următoarele: „Sper dela Dzeu că precum a venit, sau nu e de-parte timpul, în care valoarea omului nu e taxată după catechism, tot așa va veni vremea, când prețul, valoarea, aplicabilitatea omului nu o va determina gramatica și dicționarul. Să așteptăm acest timp, iar până atunci să fim echitabili și concilianți unul față de altul... să fim drepti și echitabili față de cetățenii patriei de orice limbă și orice lege în măsură deplină." (Cartea de aur IV. pag. 142).

Despre spiritul luminat, și conciliant, de cari au fost povățuiri acești conducători celebri ai patriei noastre, a rămas ca dovadă legea instrucțiunii populare art. 38 din 1868 enunțând principiul, că fiecare elev își primește instrucția în limba maternă (§ 58).

Peste 11 ani însă, prin articolul de lege XVIII din 1879, s'a dispus, ca limba maghiară să fie introdusă între studiile obligate la toate școalele populare de orice categorie. (§ 4. „a magyar nyelv az összes bármintemű nyilvános népiskolákban, a köteles tantárgyak közé ezennel felvételik").

Dela „Asociațiune“.

În prima ședință după adunarea generală, comitetul central a discutat mai multe chestiuni importante menite să dea un nou avânt activității culturale desfășurate de Asociațiune.

Chestiunea, care preocupă mai mult comitetul central, e situația financiară grea a instituției. Pentru a studia această situație financiară a ales din sinul său o comisiune permanentă, care va exercita și un control regulat asupra intratelor și eșitelor Asociațiunii. Pentru înmulțirea mijloacelor Asociațiunii, biroul central va cere tuturor consistoarelor permisiunea de a introduce în biserici casetele Asociațiunii și va ruga toate băncile să cedeze Asociațiunii 1% din venitul lor curat și să se înscrie membre pe viață sau fundatoare la Asociațiune. Credem că având în vedere importante probleme culturale urmărite de Asociațiune, o vor sprijini toate băncile noastre.

Comitetul central a mai hotărât să continue dismembrarea despărțimintelor. A încredințat pe secretarul Oct. C. Tăslăuanu cu înființarea unui despărțământ în Viștea și a altuia în Gurghiu, cari s'au și înființat în zilele din urmă. Directorul desp. Beclean a fost încredințat cu înființarea unui nou desp. din cercul Cheuchisului, afară de notariatele din Sântoana și Sucutard, cari vor aparține desp. Gherla. Un nou desp. s'a înființat și în Boroșineu, comitatul Aradului încă în toamna anului trecut, dar nu s'a putut înactiva, de oarece dl Dr. Ioan Suciu adv. încredințat cu înființarea lui, n'a înaintat comitetului central nici procesul verbal al adunării de constituire și nici taxele încasate dela membri, deși a fost rugat în repetite rânduri. Desp. Giurgeu s'a reorganizat.

Teologii din Gherla au ținut, în cursul verii, prelegeri în 17 comune de pe teritoriul desp. Seini și Baia mare, înscriind în total 265 membri sputători. O pildă vrednică de urmat de toți studenții școalelor superioare.

Sunt rugate și celelalte despărțăminte cu comune prea multe să se dismembreze după cercurile pretoriale sau protopopiate.

Ca o recunoștință față de memoria aviatorului Aurel Vlaicu, comitetul central a hotărât să lanseze o listă de subscripție pentru un monument ce se va ridica la O-răștie. Toate colectele ce s'au făcut până acum, se vor concentra la Asociațiune, care se va îngriji de comandarea, executarea, așezarea și desvălirea monumentului, Asociațiunea a subscris pentru acest monument suma de K 500.

S'a discutat și reorganizarea revistei „Transilvania". Propunerile secretarului s'au dat spre studiere comisiunii financiare permanente. Revista „Transilvania" așa cum apare acum e fără îndoială o revistă folosită, dar fiind prea specială nu poate interesa majoritatea membrilor Asociațiunii. De aceea trebuie înlocuită cu o revistă lunară de popularizare și plină de viață care să intereseze pe toți. Cheltuielile de tipar bineînțelese se vor urca, dar se va urca de sigur și numărul membrilor Asociațiunii.

Comitetul central s'a ocupat și cu chestiunea căminului studențesc din Cluj și școala de meserii și agricultură din Muntii apuseni, hotărând să adune mijloacele materiale necesare pentru înființarea lor la timp potrivit.

Aceste sunt informațiile adevărate despre lucrările Asociațiunii, cari sunt conduse cu devotament și cu însuflețire de cei ce sunt puși în fruntea acestei instituții importante.

Din Bucovina.

În chestiunea bisericească a Bucovinei ni se trimit din Cernăuți următoarele:

Delegații români aleși în adunarea națională din 10 Februarie a. c. pentru regularea chestiunii bisericești, și reprezentanții patronilor bisericești gr.-or. români, întrușiți în ziua de 15 Oct. 1913 pentru a-și preciza atitudinea lor față de noua situație creată prin recentele numiri în ierarhia bisericească, au votat cu unanimitate de voturi următoarele

Moțiuni:

1. Constatând cu adâncă mâhnire, că propunerile făcute de guvernul central pentru ocuparea postului de arhimandrit consistorial au urmat fără consimțământul capului bisericesc, și că acelaș guvern a introdus două posturi de arhimandrit consistoriali, ceea ce este contrar organizației bisericești:

protestează cu toată energia în contra acestui procedeu, care involvă o încălcare a drepturilor istorice și o vădită vătămare a celor mai vitale interese naționale bisericești ale românilor bucovineni.

2. Adunarea împărtășește deplina convingere, că pe urma numirii consilierului consistorial Artemon Manastyrski de arhimandrit consistorial, s'a creat în biserica gr.-or. a a Bucovinei o situațiune din cele mai grele, care face cu neputință ca pentru viitor amândouă națiunile să trăiască în pacifică înțelegere în aceeaș biserică.

3. Considerând, că păstrarea neștirbită a sentimentului religios, cât și asigurarea liberei mărturisiri a credinței sunt temelile de competență ale existenței popoarelor și statelor, delegații naționali împreună cu reprezentanții patronilor bisericești gr.-or. români cer cu toată stăruința: ca guvernul M. Sale să îndrumeze și să înfăptuiască fără întârziere regularizarea desăvârșită a chestiunii bisericești prin separarea elementului rutean din arhidieceza gr.-or. a Bucovinei, care după originea și firea ei a fost și trebuie să rămână națională; separarea elementului rutean va putea urma numai prin libera opțiune a credincioșilor pe temelul unui catastru național, întemeindu-se pentru rutenii gr.-or. din Bucovina o deosebită episcopie.

4. Adunarea respinge cu disprețul cuvenit suspiciunile absurde, pe care preoțimea ruteană întrunită în adunarea din 10 Octomvrie 1913 le-a cuprins cu nețămărită înșăgăfare în rezoluțiunile îndreptate în contra unui partid român și a unei părți a preoțimii române și adresează totodată conducătorilor ruteni, rugăminte stăruitoare, ca ei în interesul bine înțeles al patriei comune să pună stavilă poștei lor nesățioase de cucerire și să facă capăt necentenitelor provocățiuni; ear față de numitele învinovățiri tendențioase, adunarea constată că din rândurile poporului român nu s'a ridicat niciodată spioni pentru o putere străină sau trădători de patrie.

5. Adunarea exprimă Excelenței Sale I. P. S. Arhiepiscop și Mitropolit Dr. Vladimir de Repta sentimentele ei de adâncă stimă venerațiune și-l asigură de încrederea, dragostea și supunerea ei fiască.

6. În sfârșit față de afirmațiile răutăcioase și tendenționate răspândite de organele de publicitate rutene, cari sfidând adevărul istoric se încumetă a contesta originea și caracterul românesc al vechilor așezăminte bisericești din Bucovina, adunarea constată, că până în ziua de astăzi pe pământul țării noastre și al Moldovei nu s'a putut afla nici o singură mărturie istorică în limba ruteană, și nici o singură biserică sau mănăstire ctitorită de ruteni, pe când ctitoriile românești se găsesc răspândite până adânc în Galiția.

Un pictor sibiian: Gheorghe Mateiu.

Talentele artistice, ce se ridică din mijlocul poporului nostru, sunt așa de rari, încât trebuie să întimpinăm cu sinceră bucurie apariția unui talent viguros, ca al d-lui Gheorghe Mateiu, originar din Sibiu. Un om modest, visător, care din tinerete a alergat după fantoma artei, care-i ispășea sufletul cu glasuri de fagăduințe și de izbânzi. Luptând ca un erou împotriva sărăciei a încercat multe de toate, până când s'a hotărât să rămână în domeniul picturii, care l-a ademenit mai mult și care i-a și încununat munca încordată cu succese.

Pictorul Mateiu s'a refugiat în Germania din această țară frumoasă și săracă a Ardealului. S'a dus acolo, ca să învețe și ca sufletul lui să înălbească priviri de înțelegători.

Cu o parte a muncii lui s'a întors în orașul lui natal și, în pavilionul terenului de patinaj, aranjează o simpatică și splendidă expoziție.

Dela intrarea aranjată simplu, cu gust discret, simțеști că înăuntru vei admira opera unui artist.

Cum intri în expoziție, te oprește în loc un minunat peisagiu, o cădere de apă din Viștea. Un colț de frumusețe din Munții Făgărașului, cu vârfurile împădurite, pierdute în perspectiva mohorâtă a unei zile cu ceață plutoare.

În față o cădere zgomotoasă de apă, care isbucnește din coastele munților ca însași viața. Contrastul dintre apă și dintre stâncile împodobite de cetinile brazilor face din acest tablou unul dintre cele mai reușite, cari învelesc o clipă din frumusețile munților noștri.

O bună parte din expoziție sunt tablouri din Norvegia, pe unde a colindat artistul, îmbogățindu-și sufletul cu impresii și cu studii noi. Tărmuri de mare, fiorduri, cu colori bizare, capricii de ale naturii nordice, reînvie în fața noastră, pe pânzele impresioniste, calde și numai raieori violente ale pictorului. Peisaje de iarnă, amurguri în penumbra, lucrate cu gust, îți arată bogăția din sufletul acestui artist.

Cea mai mare parte a expoziției cuprinde lucrări grafice și de artă decorativă, o specialitate a artistului. Reclame, placate, coperte de reviste și de cărți — toate dovedesc acelaș talent. Coperta revistei „Das Echo", a bibliiei și celelalte sunt tot atâtea studii de artă.

Românii, cari vor ceti aceste rânduri, să nu nu piardă ocazia de a vedea expoziția. Vor vedea opera unui suflet de artist. Dumezeoa se încheie expoziția și ar fi păcat ca s'bienii iubitori de artă să scape prilejul de a și împodobi sufletele cu impresiile unei arte adevărate și eventual casele cu câte-o pânză de valoare.

Profiluri muzicale.

— Cronică artistică. —

Criticul muzical „Germanicus" dela Conservatorul scrie următoarele despre soprana noastră, doamnă Lucia Cosma:

În ogorul muzicii românești a crescut o floare, care sub îngrijirea unor iubitori a înflorit, răspândind în juru-i un farmec, o vrajă. Este cântecul popular, care ne vorbește de un trecut, de o limbă și de datini străbune. Este sufletul unui popor, în care sunt întrupate durerea și bucuria sa.

Sunt însă priveghitori, care prin glasul lor răspândesc divinitatea aceluși cânt.

Ca niște valuri armonioase se revarsă frumusețea sa melodică și ascultându-l simți fiori de entuziasm, preaslăvind pe acela care li-a dat viață.

Astfel vor fi reflectat mulți, când au auzit doinele și melodiile românești cântate de Lucia Cosma.

Era ca și cum un întreg neam și-ar fi spus durerea și jalea înăbușită. Naivitatea melodică și simplitatea fermecătoare a versului românesc, erau exprimate cu multă sinceritate.

Dar această cântăreață, care dispune de mijloace vocale remarcabile a simțit o vădită vocațiune pentru muzică.

Crescută în o atmosferă prielnică dezvoltării simțului muzical, când din fragedă copilărie a auzit doinele neamului său, Lucia Cosma a ținut să pătrundă tainele artei muzicale. Începând cu eruditul maestru compozitor, G. Dima, acel care a îndrumat atâtea talente, — succesiv a ajuns să cunoască arta cântului și a pianului.

Mai departe urmă o serioasă îndrumare a vocii sale cu vestita pedagogă a cântului, cu Matilda Marchessi la Paris, care a inițiat-o în arta cântului figurat, putând astfel să se îndrepte spre literatura scrisă pentru acest gen de Ardit, Bellini, Delibes, Donizetti, Gounod, Meyerbeer, Strauss.

Vocea dnei Cosma, un sopran liric cu registre egal dezvoltate, mlădioase putând

astfel reda cu ușurință pasagiile de coloratură, triluri, note acute, fiorituri, staccate etc., un timbru vibrant și emotiv, o nuanțare variată, o corectă frazare a liniei melodice și sensibilitatea simțului muzical vădită; eată a-tătea calități caracteristice ale acestei voci.

Temperamentul pare înăscut în această ființă, care în timpul când cântă, e transfigurată și simți cum orice fibră transmite emoțiile unei arte ideale și înălțătoare.

Era și cert ca o asemenea artistă să nu se oprească la o singură etapă a artei, și sub impresia covârșitoare a frumuseții versului scris de Arnd, Heine, Goethe, Eichendorff, Geibel, Rückert, Müller și imbrăcate în o haină muzicală potrivită de Brahms, Schubert, Schuman, R. Strauss, H. Wolf, E. Wolf ș. a. a. ținut să cunoască și caracteristica cântecului și a baladei.

Sub conducerea unui erudit pedagog și propovednitor al acestor genuri, Victor Bege (Londra) a ajuns una din cele mai apreciate cântărețe de cântece și balade, putând sta alături de cântărețe ca: L. Mysz Gmeiner, I. Pulp, E. Gebhard, H. Stalgermann, S. Dessour ș. a. Asemenea melodii și ariile — care prin forma lor se apropie de cântecul german — scrise de Debussy, Duparc, R. Hahr, Massenet, Ciaicovski, Mousorg și ocupă un loc important în repertoriul dnei Cosma.

E după cum vedem una din cultele cântărețe, care prin poliglotismul său și variata cultură muzicală e menită să intereseze pe toți și indicată să ocupe un loc de frunte între semenele sale.

Concertele date la noi în România, în Transilvania și în centrele mari ca Viena, Paris și Londra, au confirmat și confirmă pe deplin cele de mai sus.

Și cu atât mai mult simțim o mândrie și o multumire sufletească, cu cât știm că avem o cântăreață română, care prin puterea talentului său impune respect străinilor.

NOUTĂȚI.

Din cauza sfintei sărbători, „Prea Cuv. Paraschiva”, numărul cel mai de aproape al ziarului nostru va apărea Mercuri, la ora obicinuită.

Serbări culturale în Caransebeș. Societatea pentru fond de teatru român își va ține adunarea generală în 8 și 9 Noembrie 1913 în Caransebeș. Iar Reuniunea învățătorilor ort. români din dieceza Caransebeșului își va ține adunarea generală în 9 și 10 Noembrie n. tot acolo. În aceleași zile se vor da și cele 3 reprezentațiuni teatrale ale companiei dramatice Victor Antonescu din București. Se vor reprezenta piesele: Năpasta, O noapte furtunoasă, Legea iertării, Poemă crudă, O căsnicie și Sacrificiul. La aceste serbări culturale va lua parte floarea intelectualilor și a tărânimii noastre din Bănat. Programul amănunțit al acestor serbări se va da publicității în zilele următoare. Toți cei care doresc să aibă pe durata serbărilor locuință la hotel sau la particulari, să se adreseze dlui Iuliu Vuia, inv. director în Caransebeș. Ear cei ce doresc să ia parte la masa comună de Duminecă, să se anunțe dlui Dr. George Lăbunțiu, avocat în Caransebeș. Tacămul costă 4 Coroane. Bilete pentru reprezentațiile teatrale se vând la Librăria Diecezană.

Teatru român în Sibiu. Reprezentațiile companiei dramatice Victor Antonescu se încep mâine Sâmbătă în 25 l. c. cu piesele *Legea iertării*, comedie, și *Năpasta*, dramă. Duminecă se dă *Poemă crudă*, comedie în 3 acte. Luni *Sacrificiul*, dramă, și *Noaptea furtunoasă*, comedie. — Bilete se vând la Librăria Arhidiecezană.

Intrunire în Sibiu cu prilejul reprezentațiilor trupei Antonescu. Duminecă, 26 Octomvrie, seara după reprezentație va avea loc o cină comună în restaurantul *Sattler* (fost *Brote*, promenada *Bretter*). La cina aceasta vor lua parte și artiștii companiei dramatice a dlui V. Antonescu. Cina a la carte.

Bancă în Bulgaria. O bancă mare, cu un capital de 50 milioane, se constituie acum pentru a opera în Bulgaria. Banca va finanța toate întreprinderile bulgărești în teritoriile nouă cucerite.

Dela cassa arhidiecezană. Institutul de credit și economii „Crisana” din Brad, în loc de cunună pe mormântul regretatului membru în direcțiune *Vasile German*, învățător în penzie, a donat la completarea fondului gimnaziului din Brad suma de 30 coroane.

Accident aviatic. Se depeșează din Sighișoara, că pilotul ardelean Albert Ziegler, care avea să aranjeze un sbor și în Sibiu, a căzut cu aparatul său dela o înălțime de vre-o 80 metri, și a rămas ușor rănit. Aero-planul s'a sfărmat. Un pasager, care se afla cu pilotul, a scăpat cu viața. Ziegler, de naștere din Codlea, executase Duminecă la Brașov câteva sboruri deplin reușite.

Preot decorat. Părintele *Gavril Bodea* din Arad a fost decorat cu crucea de cavaler al ordinului Francisc Iosif I., pentru servicii aduse timp de mai mulți ani întru catehizarea robilor dela penitenciarul tribunalului din Arad.

La sedința literară a 10 a Reuniunii meseriașilor sibieni, care este a 4-a festivă din 1913, ce se va ține la 30 Octomvrie n. c., la ora 8 sara, au binevoit a-și oferi concursul d-șoara *Catinca Pitiș* și dl *Vasile Stoica*, profesori la școala de fete a „Asociațiunii”.

Nou despărțământ al Asociațiunii. Primim următoarele: Duminecă la 19 Oct. n. 1913 s'a ținut în Viștea-de-jos adunarea de constituire pentru înființarea despărțământului *Viștea* al Asociațiunii. Cu această ocaziune am avut fericirea de a saluta în mijlocul nostru, pe lângă delegatul comitetului central, dl secretar Oct. C. Tăslăuanu, însoțit de profesorii dela școala Asociațiunii d-nii *Vasile Stoica* și *Horea Avram*, pe distinsul profesor al seminarului Andreian Dr. *Nicolae Bălan*, care după serviciul divin a rostit o predică cu multă învățătură și înălțare sufletească, ascultată cu eylavie de popor. Adunarea de constituire s'a deschis la orele 11 a. m. prin prezidențial Oct. C. Tăslăuanu. S'au înscris 26 membri ordinari și 20 ajutători. Adunarea a fost bine cercetată de preoți și învățători și de poporul din loc. Scopurile Asociațiunii au fost re-suscitate, ear cei prezenți au fost invitați a le urma și a le schimba în fapte. La sfârșit s'au împărțit între țărani 168 broșuri de ale Asociațiunii de cuprins instructiv. A urmat masă comună, unde s'au discutat problemele Asociațiunii, dovedind cu toții interes pentru realizarea lor. Viștea-de-jos, 20 Oct. 1913. *Pavel Borzea*, notar ad hoc.

Impotriva dirigeabilelor. Catastrofa dela Iohannisthal se pare că a nimicit nu numai balonul L. II., ci în genere a făcut imposibilă pe lungă vreme construirea baloanelor sistem Zeppelin. Un stat din Europa a și sistat orice experimentare mai departe cu acest soi de dirigeabile. Se vestește adevărat din Bruxela, că după nenorocirile din Germania două mari baloane militare belgiene nu mai fac încercări de urcare, ear alte dirigeabile nu se mai comandă. Cercurile militare din Bruxela sunt de părerea că cele întămplare la Iohannisthal dovedesc învedere, cât sunt baloanele acestea de nesigure și de neînfrănabile.

Igiena nervilor. Renumitul profesor Dr. August Forel a scris o carte despre igiena nervilor, din care au apărut până acum în limba germană patru ediții. Autorul arată multe cauze și urmări ale nevrosităților, și greșeliile comise zilnic de omul culturii, care din neștiință își sdruncinează nervii. Forel descrie mijloacele și căile pentru păstrarea sănătății și pentru restaurarea nervilor atacați. Capitolul despre igiena nervilor la copii merită o deosebită atențiune, — părinții și pedagogii să-l citească. Volumul costă 3-70 coroane.

Dare de seamă și mulțămită. Pentru procurarea unui rând de vestimente preotești pe seama bisericii ort. române din Galați, *Eugenia Păcală*, născută Ludu, soție de învățător din Galați, a colectat dela creștinii noștri din America următoarele sume: Gheorghe Florea și soția Maria 5 dolari; Mina Cristea născ. Florea și Nicolae 2 dolari; Rafira Șarlea n. Ioan Toader 8 dolari; Ioan Manta și soția Marina 5 dolari; Andrei Andreș din Harseni 1 dolar; Petru Păcală cu soția Maria 5 dolari; Gheorghe Filimon Dan și soția Sofia 5 dolari; Axente Dan 5 dolari; Maria Danciu n. Fogoroși și Gheorghe 5 dolari, toți din Galați. Suma 41 dolari. Suma aceasta de 41 dolari, schimbată în 200 coroane s'a trimis Onoratei doamne *Eugenia Păcală* n. Ludu, care cu multă pricepere a ales și cumpărat materii din Brașov, și cu dexteritate lucrându-le, a prezentat oficiului parohial ort. român din Galați un rând de haine preotești complet de calitate aleasă, care Duminecă în 5 Oct. n. 1913 în prezența poporului s'au sfințit și s'au predat destinațiunii. Primească, atât dăruitorii, cât și inițiatorii, în numele bisericii mulțămita noastră. Galați, 1/14 Oct. 1913. *Nicolae Aron*, paroh ort. român.

PARTEA LITERARĂ.

Știi Românește?

de Ion Gorun.

— Spicuiuri*) —

Se critică felul de a scrie al unor gazetari, și cu drept cuvânt. Am auzit și o scuza ce s'a încercat a li se aduce: că prin felul meseriei lor sunt nevoiți să scrie grăbit, și deci nu e mirare că uneori nu le pică sub condei tocmai cuvântul românesc potrivit. Dar asta aduce cu scuza damei pe care caricaturistul francez o face, cu o pălărie enormă în cap, scriind o scrisoare la cafenea: — „Iartă-mi, dragă greșelile de ortografie, dar pălăria îmi ținea umbră și nu vedeam bine”.

Nu poate să fie nici o scuza pentru un scriitor, că nu-și știe limba destul de bine. Adică din cauza *grabei* să fie că unul stăruie, de pildă, să scrie într'una „voiaj” în loc de *călătorie*, — deși dacă e gazetar bine informat, ar trebui să știe că acest cuvânt tocmai a fost printre cele citate de Măria sa regele Carol în discursul ce a ținut acum vre-o doi ani în Academie despre stricarea limbii românești?

Dar nu numai printre gazetari sunt unii cari se grăbesc când scriu în acest fel, ci din nenorocire chiar și printre literați. Aceștia sunt în tot cazul mai inovați, deoarece menirea lor ar fi tocmai să apere și să păstreze bogăția cea adevărată a limbii învățând cu pilda, și pe alții cum s'o respecte și în ce fel s'o folosască.

A introduce în limbă cuvinte de prisos, împesărituri urâte ca acel „voiaj”, căruia bine ar fi să-i urăm cât mai curând o călătorie sprâncenată de pe plaiurile noastre, e una din greșeli.

Foarte multă dreptate are un cronicar al unui ziar, când observă că noi românii nu prea știm să scriem; — „avem — zice el — profesori universitari, magistrați superiori, cari nu știu să scrie”, — desigur în înțelesul că până și niște oameni stând amintiri pe trepte culturale dintre cele mai înalte, își închipuiesc că pot să disprețuiască și să neglijeze stilul, compoziția, ba chiar și modestia și umila gramatică. Dacă în alte părți o fi altfel — cronicarul ne asigură că așa este — nu știm; dar știm că prin zărele franceze sau germane în adevăr nu găsim nici cea mai mică notiță, nici cea mai nelăsemnată misivă, *rău scrisă*. Ne întrebăm numai dacă nu cumva acolo intră în joc și condeiul secretarului de redacție care face să ne apară, cu păstrarea înțelesului într'o haină curățită de exprimare, tot ceea ce trece pe sub ochii lui și e merit tiparului? — altfel ar fi să te miri cum acolo scriu atât de corect, și uneori chiar în formă aleasă nu numai profesori și magistrați, dar chiar și oameni cărora, socotind după indeletnicirea lor în viață, nici n'ai putea să le ceri mai la urmă atâta literatură.

Și cu toate acestea are dreptate cronicarul. La noi se scrie rău, se scrie neglijent, — și dovada o face el însuși, tocmai în vremea când se plânge că sunt prea puțini acei, cari știu „să așterne” în românește o cugetare frumoasă și în forme corecte. Observarea cronicarului a fost dreaptă, dar n'a știut s'o aștearnă nici el într'o formă piluitoare.

Ce vor fi zicând cei criticați cu asemenea gramatică? Noi întrebăm așa, — dar gazetarului, firește, nu-i pasă, căci el se întreabă, trecând la alte chestii mai importante la chestii de politică: „ce o fi zicând partizani?” Sau avântându-se în polemică cu două zăre adverse, se oțerește să ne dovedească precum că „ambele se contrazic unele pe altele”, măcar că nefiind decât două, n'ar putea să se contrazică decât unul pe altul... Totuși va bănuși altora că „nu știu să scrie!” — Până și profesorilor universitari.

— Dar când un profesor universitar îi trimite o scrisoare, iată cu ce cuvinte de introducere ni-o înfățișează: „D. P. B. cunoscutul profesor universitar (sunt și necunoscuți?) ne trimite următorul interesant articol, pe care din cauză că ne-a sosit târziu regretăm a nu-i putea da loc decât în pagina a treia”.

Are dreptate ziarul cu pricina: nu prea știm să scriem bine românește; — dar măcar cu profesorii universitari să nu fim așa de aspri.

Dacă n'ar fi decât gramatica... Dar sunt o multime de cuvinte pe cari nu știm cum, când și ce fel să le întrebuițăm. Fără să mergem atât de departe încât să scoatem la iveală frumuseți ca cea descoperită de reporterul care deplângea halul unui biet om ce „nu mai putea *gesticula* nici o vorbă”, — să luăm de pildă cuvântul *mentalitate*, de care se face atâta și atâta de felurită întrebuițare dela o vreme încoace.

*) A apărut în „Biblioteca pentru toți” un volum de 132 pp. sub titlul: Ion Gorun, Știi Românește, câteva observări asupra limbii cum e scris în vremea de față. — Preț 80 bani. De vânzare la Librăria arhidiecezană în Sibiu.

Nu mai este judecată — și nici prejudecată, — nu mai este fel de a fi, de a se purta, nu mai e credință, principiu, vederi, năzuință, nimic într'un cuvânt ce purcede din viața sufletească a omului; totul se rezumă acum în *mentalitate*. „Să înceteze *mentalitatea*, că între rușinea de a da naștere unui copil nelegitim și disperarea de a risca moartea, nenorocitele să aleagă drumul morții!” — exclamă un moralist foarte bine inspirat, dar care suntem siguri că a mai spus acest lucru mai limpede odinioară, când nu i se încurcase încă *mentalitatea* în expresii la modă, înțelese numai pe jumătate. Și câte altele! — Ești liberal sau conservator — *mentalitate*. Ortodox sau evreu, *mentalitate*! Social-democrat sau naționalist, — tot așa. Obicinuiești cafea cu lapte sau vin cu sifon, tot *mentalitatea* e de vină, și mai multe nu! Cu adevărat, bine zice moralistul: Să mai înceteze *mentalitatea*!

Și *gestul*! Nu mai e nimic fără gest. Un ministru depune portofoliul, un gest. Altul îl ia, alt gest. Un episcop afurisește pe colegii săi, gest. Sinodul pune afurisirea la dosar, gest și asta. Vii, te duci, gest; dacă stai pe loc, n'ai nimerit-o mai bine, că tot gest este. Scriu acestea, e un gest. Nu le-aș scrie, n'am scăpat, că iar un fel de gest are să fie...

Poate în sfârșit că și farmecul noutății contribuie la abuzul de aceste cuvinte. Dar sunt și altele mai vechi, pe cari le vedem întrebuițate alandala în zărele noastre. De pildă cuvântul *vandalism*.

E știut că vandalism se numește distrugerea operelor de artă, a alcătuirilor de civilizație... Ar putea să însemneze și altceva, căci vandalii vor fi săvârșit ei și alte blestemății; — dar ce vrei? s'a născocit acest cuvânt anume cu însemnarea acelei manii distrugătoare, în care se vede că vandalii au excelat, mai mult decât ceilalți barbari. Și este un cuvânt întrebuițat în toate limbile și în toate cu același înțeles... Afară de limba gazetelor noastre.

Aci, dacă poliția se împotrivesc unei manifestări de stradă, e vandalism. Dacă aceeași poliție operează în „beciuri” — tot vandalism. Se bat doi oameni pe stradă și unul smulge altuia un smoc de păr, — vandalism; și încă aci poate că frizura victimei să fi fost o operă de artă... bărbierească; — dar tot până la vandalism, mai va.

Nu este limba noastră destul de bogată, ca să găsești lucrurilor și faptelor numirea și caracterizarea lor adevărată? Zi: silnicie, zi: barbarie, zi: bătaie, — și în câte feluri mai știi și mai poți, — dar lasă *vandalismului* înțelesul lui — că te rade lumea care... știe cătuși de cât ceva carte.

Citesc discursuri importante în „Monitorul Oficial”, și găsesc acolo cu duimul voiajuri de tot felul. Ba și o ortografie originală și pitorească precum: „v'a rămâne amintirea?”. (va rămânea!) — „Cum va-ți zis?” — „Va-ți adresat poporului!”

Acest — va-ți mai ales e fenomenal: patru litere și două greșeli de ortografie!

De aceea susținem că fără gamatică nu poți să scrii nici cea mai fonetică ortografie din lume; eată exemple peeceluite chiar cu marca Statului.*)

Dar cu „va rămâne” în loc de „va rămânea”, cum rămâne? — Tot astfel un cronicar teatral ne asigură despre cutare dramă sau comedie că „va place”; mi-ar plăcea să-i pot convinge că nu e bine zis așa, — dar dacă nu vrea, n'am ce-i face.

Fiindcă ne-am oprit la proza acestui cronicar, să-i mai admirăm o frumusețe silistică și de altă natură: „Fără îndoială, ne spune el, că *meritul principal* revine în primul rând d-lui director...” Care va să zică există și un merit principal de al doilea rând? — Am seos la iveală exemplul acesta, fiindcă în limba zărelor noastre astfel de tautologii sunt din cele mai dese; și fiindcă vrem atuncea să întrebăm iarăși: Cum s'ar mai putea potrivi aci scuza că gazetarul scrie rău fiindcă „se grăbește”? Ciudată grabă, care te face să-ți încarci frazele cu vorbe de prisos.

Acestea sunt din seria lui „prefer mai bine”, sau a lui „mult mai superioară”; nici cei cari întrebuițează în chip curent asemenea expresii, n'ar putea să ne spună ce caută „mai bine” în primul exemplu sau „mai” în cel d'al doilea. De geaba! Vor continua să le întrebuițeze.

Nu va renunța cel obișnuit să ne spună că: „a avut loc” cutare sau cutare fapt, întâmplare, sărbătorie, reprezentație etc., — nu va renunța odată cu capul la această sugestivă expresie franțuzească, — dar care în limba românească cu greu poate găsi ce caută. — A fost la șezătoare, dar n'a avut loc... Ce însemnează asta? Că nu s'a mai ținut șezătura, sau că toate locurile erau ocupate, când a sosit la fața focului omul din exemplul nostru?

Și câte altele!

*) Am mai adauge pe *nostrii* cu (doi i) eărăși scris greșit. Pronumele *nostru* și *noastră*, dacă ar primi articol, am avea formele: *nostrul*, *noastra*, *noștrile*, *noștrii*, *noștrilor*, *noștrilor*, *noștrului*, ș. a. Red.

Nr. 513/1913

(298) 1—3

Concurs.

Pentru postul de paroh din comuna **Craiva** (cl. III) se descrie nou concurs, cu termen de 30 zile dela această primă publicare. Venitele cu întregirea prescripă dela stat sunt conform datelor din coala B.

Cereri de concurs se vor trimite la subsemnatul oficiu în termenul susindicat, având concurenții, pe lângă observarea prescripărilor reglementare — a se prezenta la biserică în o Duminecă sau sâmbătoare spre a cânta și predica, resp. celebra.

Alba-Iulia, 3 Octomvrie 1913.

Of. protopresbiterial rom. ortodox al tractului Alba-Iulia în conțelegere cu comitetul parohial.

Ion Teculescu
protopresbiter.

Nr. 966/1913

(297) 1—3

Concurs.

Pentru ocuparea postului de învățător la școala confesională din **Cața**, devenit vacant prin pensionarea inv. George Pop, se descrie concurs cu termen de 15 zile dela prima publicare în „Telegraful Român”.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1200 cor. salar fundamental, apoi clăsarea și gradele de salar conform art. de lege XVI. din 1913 — toate plătite din cassa bisericea. Mai departe cvartir corăspunzător în edificiul școalei, grădina și lemne de foc.

Pentru formarea și conducerea unui cor în mai multe voci cu tinerimea, învățătorul va primi o remunerație deosebită.

Nou alesul e obligat să dea ajutor cantorului de strană la utrenie și să cânte răspunsurile liturgice cu elevii de școală în Dumineci și sâmbători.

Cei cu optitudini muzicale vor fi preferiți.

Cereri de concurs, instruite coform normelor în vigoare, se vor înainta subsemnatului oficiu protopopesc în termenul prescripă.

Oficiul protopresbiterial al Cohalmului în înțelegere cu comitetul parohial din Cața. Cohalm, în 1 Octomvrie 1913.

Ioan Bercan
adm. prot.

Nr. 251/1913.

(284) 3—3

Concurs.

Pentru întregirea parohiei de clasa a III-a **Cinciș** cu filia **Cerna**, din protopresbiteratul Hunedoarei, — pe baza ordinului Venerabilului Consistor arhiepiscopesc din 13 August a. c. Nr. 10,871 Bis. se descrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Telegraful Român”.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt cele fasonate în coala B. pentru întregirea dela stat a dotației preoțești.

Concurenții vor avea a-și înainta rugărilor însoțite de documentele recerute subscrisului oficiu protopresbiterial în termenul prefript, având a se prezenta poporului în biserică, — cu prealabila încuviințare a protopresbiterului în vre-o Duminecă sau sâmbătoare spre a cânta, predica, eventual liturghisi. Hunedoara, la 17/30 Septemvrie 1913.

Oficiul protopresbiterial gr.-ort. al tractului Hunedoara, în conțelegere cu comitetul parohial.

Avram P. Păcurariu
protopresbiter.

Ad. Nr. pp. 1104/1913.

(285) 3—3

Concurs.

Pentru ocuparea postului învățătoresc dela școala confesională gr.-ort. română din din comuna **Mărișel**, tractul protopresbiterial al Clujului, devenit vacant prin abdicare, se descrie concurs cu termen de 15 zile dela prima publicare în „Telegraful Român”.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1. Salar fundamental 1200 cor., din cari 600 cor. din cassa bisericea solviți în rate lunare sau trei lunare anticipative, 600 cor. întregire dela stat votată deja prin rescriptul ministerial din 30 Maiu a. c. Nr. 69,117.

2. Cvartir natural în edificiul școalei și edificii economice.

3. Lemnele necesare de foc.

4. 1/4 jugăr de grădina, eventual 20 cor.

Învățătorul ales este dator a propune în școala de repetiție, a conduce în Dumineci și sâmbători copiii la biserică și a cânta cu ei la sf. liturghie.

Concurenții cu cunoștințe muzicale și apți de a conduce și forma cor vor fi preferiți, în care caz vor primi și o remunerație specială.

Cereri instruite conform normelor în vigoare să se înainteze oficiului protopresbiterial al tractului Cluj în termenul deschis, și întrucât le stă în putință să se prezenteze în vre-o Duminecă sau sâmbătoare pentru a cânta în biserică și a se face cunoscuți poporului.

Mărișel, la 15 Septemvrie 1913.

Comitetul parohial român gr.-ort.:

Teodor Toader
paroh-președinte.

Teodor Purcel
notar.

Vidi:

T. Roșescu
protopresbiter.

După boală

de obicei urmează un timp, când reconvalescentul se simte moale, și se obosește la cea mai ușoară încordare. Aceasta stare reclamă o deosebită atenție atât la mari, cât și la copii. Pentru o nutrire corăspunzătoare face Emulsiunea Scott reconvalescentului servicii serioase, ajutând să-și câștige un apetit bun. Emulsiunea Scott, care conține cel mai bun oleu de pește, este un anume mijloc, fără păreche în a depărta moleșala, a întări corpul și a-i reda dragostea de viață.

Emulsiunea Scott se poate lua atât vara, cât și în anotimpurile mai răcoase. f) (275) 6—

Prețul unei sticle originale este 2 cor. 50 fil. Trimiteți în marce postale 50 fil. la Scott et Bowne Viena VII. cu provocare la acest ziar și veți primi printr-o apotecă o sticlă de probă.

A apărut și se află de vânzare la **Librăria arhiepiscopescă în Sibiu:**

Masa Ieftină

Gătirea mâncărilor de dulce și de post.

Rețete de bucate simple și bune

de

Zotti Hodoș.

Prețul cor. 1.20 + 10 fil. porto.

Nr. 671/1913.

(289) 3—3

Concurs.

Pentru întregirea postului învățătoresc din comuna bisericească **Bulzești de jos** cu filiile **Străuț** și **Ticeni** se descrie concurs cu termen de 20 zile dela prima publicare în „Telegraful Român”.

Emolumentele sunt:

Din repartitie 600 cor., iar diferența până la suma recerută de lege se va acoperi din ajutorul de stat, care sau cerut deja, cvartir în edificiul școalei și grădina.

Cel ales este dator a propune și în școala de repetiție, a instrui elevii în religie și cântări, ai conduce Dumineca și în zile de sâmbători la biserică și a cânta cu ei.

Concurenții au să-și înainteze cererile instruite conform normelor în vigoare, din termenul deschis la subsemnatul oficiu protopopesc.

Brad, la 26 Septemvrie 1913.

Oficiul protopresbiterial gr.-ort. al Zărandului în conțelegere cu comitetul parohial.

V. Dămian
protopop.

Ad. Nr. pp. 1081/1913.

(276) 3—3

Concurs.

Pentru ocuparea postului de paroh în parohia de clasa a II-a **Nadișul român**, prin acesta se publică concurs cu termen de 30 zile, dela prima publicare în „Telegraful Român”.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt cele fasonate în coala B. pentru între girea dotațiunii dela stat.

Concurenții au a-și așterne suplicile subscrisului în termenul susindicat, fiind instruite conform normelor în vigoare, și a se prezenta la s. biserică în vre-o zi de Duminecă sau sâmbătoare, cu prealabila încuviințare din partea subsemnatului spre a fi cunoscuți poporului.

Oficiul protopresbiterial rom. gr.-ort. al Clujului în conțelegere cu comitetul parohial. Cluj, la 18 Septemvrie 1913.

Tuliu Roșescu
protopresbiter.

Nr. 442/1913.

(268) 3—3

Concurs.

Pentru ocuparea postului de paroh din comuna **Tăuțiu** (cl. III), se descrie nou concurs, cu termen de 30 zile, dela această primă publicare.

Venitele cu întregirea prescripă dela stat sunt conform datelor din coala B.

Cereri de concurs se vor trimite la subsemnatul oficiu, în termenul susindicat, având concurenții, — cu observarea prescripărilor reglementare, — a se prezenta la biserică în o Duminecă sau sâmbătoare spre a cânta și predica, resp. celebra.

Alba-Iulia, 11 Septemvrie 1913.

Of. protopresbiterial rom.-ortodox al tractului Alba-Iulia în conțelegere cu comitetul parohial.

Ioan Teculescu
protopresbiter.

AVIZ.

Dacă aveți necesitatea, de a Vă aranja locuința, Vă rugăm să vizitați **magazinul nostru de mobile.**

Horger & Kepp,

magazin de mobile și tapițerie,

Sibiu, str. Urezeului Nr. 27.

(288) 3—15

A apărut și se află de vânzare la **Librăria arhiepiscopescă în Sibiu:**

Protocolul Sinodului

al arhiepiscopiei gr.-ort. române din Transilvania pe anul 1913.

Prețul coroane 1.20 + 10 fil. porto.

Premiat cu medalia cea mare la expoziția milenară din Budapesta în 1896.

Turnătorie de clopote și fabrică de scaune de fier pentru clopote

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric

se recomandă spre pregătirea clopotelor noue, cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, spre facerea de clopote întregi, armonioase pe lângă garanția de mai mulți ani, provăzute cu ajustări de fier bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în orice parte, în dată ce clopotele sunt bătute de o lature, fiind astfel mântuite de crepare. Cu deosebire sunt recomandate (133) 16—52

Clopotele găurite

o invențiune proprie și premiată în mai multe rânduri. Aceste clopote, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri ca figura S, au ton mai intensiv, mai adânc, mai limpede, mai plăcut și cu vibrație mai voluminoasă de cât clopotele turnate după sistemul vechiu, astfel că un clopot patentat de 327 kg., este egal în ton cu unul de 461 kg turnat după sistemul vechiu. — Mai departe se recomandă pentru facerea de scaune de fier bătut, de sine stătătoare, pentru preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fer bătut, ca și spre turnarea de toace de metal. Prețouranturi ilustrate gratis.

GHETELE TURUL

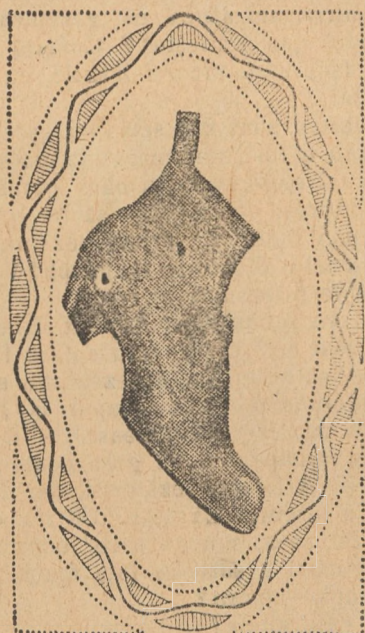
sunt cele mai bune,

Fabrica de ghete TURUL soc. pe acții

— e cea mai mare fabrică de ghete a monarhiei. —

Până ce va epuiza depozitul în un fel de ghete jumătăți pentru dame, în modeluri aparte, vindem cu preț ocazional de 8 cor. părechea. Locul de vânzare în:

Sibiu, str. Cisnădiei Nr. 20.

130 filiale proprii în țară și străinătate.

200,000 păr. producțiune săptămânală 1200 lucrători și angajați.